

TITOK

BÖRCSÖK ERZSÉBET

Minden asszony megbolondul egyszer. Különösen ha érzi, kifelé megy már az életből, s látja, kékes karikába vonják szemét a múltó évek. Van, aki kitör a szelíd megszokottságból, és rossz asszony lesz. Van, aki másik végletbe esik, és újra álmódolni kezd, mint egy kislány.

Mária közeledett a negyvenedik évéhez, amikor lelkében ez a változás beállott. Azon kapta magát, hogy mint felhúrozott hangszer, minden kis rezdülésre fogékony. Hogy melegséget támaszt benne egy csacsogó gyermek meglátása, boldog elernyedésbe hozza egy kipattant jázminág, mely a szemközti szanatórium rácsán kibújt, s lelkével melengetni tudna akár egy pelyhes madárfiókat is.

Hová meneküljön egy asszony, akinek a férje alig van otthon, aki körül nincsenek hancúrozó gyerekek, nincs szomszédság, nincsenek barátok? Hová meneküljön, amikor a szíve telve van szeretettel és jóssággal, amikor keres valakit, akire rápazarolhatná mindazt a sok melegséget, amely egy asszonyi szívben felgyülemlett?!

Mert nem szabad elfelejteni, minden belülről indul el. A meleg szem veszi észre a szépet. A tavasz is a hangulatban levőkért, a boldogokért van. A szenvedő ember látni sem akarja. Azért bújik el a meghasonlott ember a természettől, mint üldözött szökik a lelket fájdtó zenétől, s még a napot is megtagadja az égen. Az ilyen ember körül tobzódhat az élet, bódíthatnak a zenehullámok, annál fájdtóbb az életet kívülről megérezni, ha a szívben hidegség honol és sötét van.

Mária öreg zongorájához menekült. Sírtak a húrok magányos délutánokon, simogató, asszonyi melegséggel sírtak. Poroszkai, ahogy esténként hazabandukolt a kihalt villasoron, és meghallotta ezeket a hangokat, bosszankodva csóválta a fejét.

– A feleségem megint ábrándozik.

Zsörtölődve nyitott be sokszor a kivilágítatlan lakásba.

– Nem szeretem, ha sötétben vagy, és nem szeretem, ha magadban muzsikálsz.

– Hát bántok én valakit? – kérdezte szemrehányóan az asszony. – Valakit vagy valamit szeretni kell, ami az egyhangú, magányos életet kitölti . . . és . . . megszépíti. Hát aki egy kócos kutyára vagy macskára pazarolja a szeretetét? Én legfeljebb magamat bolondítom.

Poroszkai a tavaszra fogta a dolgot, melynek lehelete pattanóan gyöngyözött a levegőben, s esténként buja illatokat sodort az erdő felől. A fák közt megbújó kis szanatórium egyik-másik ablaka is nyugtalanúságot sejtetve kicsapottan lélegzett. A kertben járkáló betegek olykor lejöttek a rácsig. Hosszan ácsorgott ott egy-egy szomorú, bágyadt ember, és barátkozott a külső világgal. A villák baromfihangjaival, a szőlőkben feltünedező permetező emberekkel, vagy egy-egy távolból kacérkodó, piros kendős asszonyfejjel.

Némelyik lejtött az erdő felé vezető sétányon. Elüldögélt valamelyik padon, vagy bandukolt kicsit a fiatal vadgesztenyefák alatt, melyeken ilyenkor úgy égnék a fürtös rózsaszín virágok, mint apró karácsonyfák.

Mária figyelmes lett egy ilyen sétálóra. Rendesen öt óra felé jött, mikor zongorázni szokott. Az első akkordokkal szinte egy időben megcsikordult a kavics, az idegen árnyéka bevetődött a szobába. Leült a közelben levő padra, és ott maradt estig. Járt-e oda előbb is, nem tudta. Egyszer csak ott volt. Ott volt másnap, harmadnap és azontúl mindennap.

Mária meglobbant.

– Ezt az én játékom vonzza!

Megzavarta ez a lehetőség. Idegesség, öröm, bosszankodás, hiúság bugyborékkolt benne. Eleinte nem tudta olyan önfeledten átadni magát a zenének, olyan leplezetlenül, meztelen melegséggel, mint eddig a magányban. Azután a kedvét kereste, kívánságát kutatta, és a dalokkal úgy körülcirógatta, mint egy beteg gyermeket. Végül szívébe fogadta ezt a szomorú, csendes embert.

Börcsök Erzsébet

Fiatal férfi volt, szomorú nézésű, az élettől búcsúzó. Arcára rávésődött a szelíd, örökké búcsúzó mosolygás. Úgy látszott, a világ nem érdekli. Tekintete nem pillogott kíváncsiskodva körbe, és nem kutatott a messzeségben sem. Mint aki önmagába hullik vissza, úgy járt. Öt óra felé lejött a szobájából, végigsétált a fasoron, majd leült a padjára, és hallgatta az asszony játékát.

Soha nem jött közelebb, és nem kutatta soha az ablakot sem. Megelégedett a hozzá kúszó hangokkal. Fejét ilyenkor ráfektette a pad támlájára, vagy kezébe temette, s úgy maradt, míg csak az utolsó hangok is körül nem babusgatták.

– Képzelődöm – boszankodott ilyenkor Mária. – Hátha nem is engem hallgat? Ki tudja, ki lehet? Ki tudja, benne mi fájhat? Vagy kire emlékezteti a vágyakozó, simogató kései zongoraszó?!

Néha dacosan néma maradt . . . de a csend fáj a haldokló estében, és saját riadt szívverésében két szív vert. Nyugtalanul rezdült meg az az ember a padon, s arca mintha panaszt, könyörgést sugárzott volna feléje. Hát ennyit sem érdemel? Belenyilallt Mária szívébe. Úgy érezte, rosszat tesz, ha ezt az örömet megtagadja. Áradt, fakadozott szívéből a résztvevő érzés és . . . engedelmességed. Egyetlen jutalma az a hálás, ernyedtt mosoly volt azon az arcon és a felengedő békés sóhaj, mellyel újra visszaereszkedett fáradt fejével a padra.

Érezte, valami nagyon szépet tesz most, amiért egyszer megsimogatják odafönt. Érezte, most bűn fukarkodni a szerefettel, vétek a tartózkodás, a szívéből mindent ki kell beszélnie, míg hallgatják, hallgathatják. Úgy érezte, szívéből a melegségek nemhiába indulnak ki, hogy felmagasztosul ebben az érzésben, mert olyan szép utat talál a megnyilatkozásra, amelyért érdemes megszületni.

Kint égtek a rózsaszín virágok. Illatuk beáradt a villa ablakán. Egy levegőt szívtak itt és ott, mely összekapcsolta őket, mint a dalok varázsa. Mária már csak neki játszott . . . És játszott akkor is, amikor hullani kezdtek a szirmok. A rózsaszín virágok belepték az utat, belepték a padot, ráhullottak az idegen kabátjára és betakarták, mint egy álmodó, mosolygó halottat.

. . . Múlt a nyár, az idő őszi felé járt. A sétányon egyre több leszédült falevél kavargott, s a járókelők a tüskés burkaikból kipattanó gesztenyéket rugdosták. A belvárosból a gyerekek kijártak összeszedgetni őket. Csak az idegen jött egyre ritkábban. Mindig szomorúbban, mindig

fáradtabban érkezett. Mintha csak ez az egyetlen öröm, a zene szeretete hozná, elvonszolta magát a padig, lezökkent rá és hagyta, hogy fáradt testét cirógassa az őszi napfény, és körülcirógassák a melódiák. Mária csordultig telt szomorú szeretete úgy bebugyolálta simogató hangokkal, mint a sétányt a vörhenyes gesztenyelevelek.

Azután nem jött már. Csak fent a szanatórium emeletén egy nyitott ablak üzent, várt. Tudta, hogy a férfi ott ül mögötte. Sovány keze talán az ablakfán pihen, vagy karjára borultan hever az asztalnál. Szobája világossága sokszor reggelig aranylott. Mária álmatlanul figyelte az imbolygó árnyékokat, melynek szomorúsága lelkét bolygatva könyörgött, kért, panaszkodott hozzá. S mert csak így szerzett nyugtot, sokszor késő éjszakáig zongorázott.

Ősz lett, szél zörgette az ablakokat. Egyik délután egy asszony jelent meg a beteg ablakában. Haragos tekintetet szúrt a villa felé, ahonnan a zavaró zene szállongott, és becsukta a táblákat. Mária csüggedten némult el a szobájában. A billentyűk sután sorakoztak előtte. Erre nem számított. Elfelejtette, hogy egyszer ősz jöhet, egyszer hideg lesz, s a bezárt ablakokon a szeretet nem hatolhat keresztül. A hideg mint egy legyűrhetetlen ellenség terjengett. Nem tudott többé játszani.

Fáztak az ujjai, és fázott a lelke. Nem tudott valamit, és valamit nem értett. Hívták-e azok az ablakok, vagy taszították? Betege lett azoknak a napoknak, a tehetetlen fájdalomnak. Tekintete estéenként szorongva kuncsorogta végig a szanatórium emeletét. Van-e még ott világosság? A kivetődő árnyak lelke mélyéig hatoltak. Mintha egy könyörgő tekintet tűzött volna át onnan. Máskor várakozóan, kérdőn merült fel egy szomorú arc. Néha úgy érezte, fel kell kelnie, a hideg szobába vánszorogni, és dermedt ujjait játékos futamokra kényszeríteni, mert az a beteg ember várja.

Hányszor látta képzeletben felülni ágyában, amint feszülten, kíntotan fülel a süket éjbe. Mintha hangokat hallana. Hozzá beszél? A másikhöz? Mindenkihez? Hogy segítsék, szeressék, mert életet akar! Lázás mosoly kúszik végig az arcán, s felmutat ösztövére ujjaival.

– Nem halljátok? Zene . . .

Ha be lehetne látni egy ilyen búcsúzó lélekbe! Mi ad örömet, vagy mi fáj? Öröm a szeretet, vagy csak a szenvedést nagyobbítja? Talán ha senki sincs mellette, ha csúf az elválás, könnyebb itthagyni a világot. Megkérdezni szeretete volna, szemébe nézni, mint egyetlenegyszer.

Akkor sem értette meg. Utolsó sétáján lehetett. Az idegen közel jött az ablakhoz, és felnézett. Mintha kezét nyújtotta volna, beszélni akart volna, de hangot adni nem tudott, s a két szeme könnyben úszott.

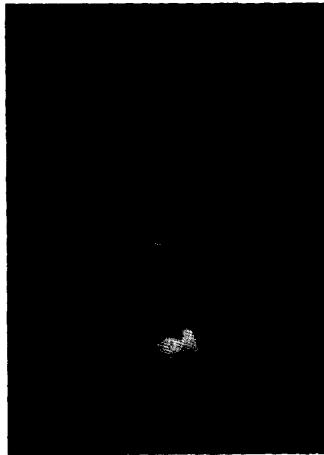
Mit akart mondani? Megköszönni a részvétét, vagy könyörögni, hogy ne játsszon tovább, mert nagyon fáj?!

Egyik estén elsötétült az ablak. Fekete függönyök takarták. Fájó üresség tángolt a nyomában. Mária ráborult a zongorára, és úgy érezte, sohasem szólal meg többé ezeken a húrokon, melyeknek minden hangja az új, félelmes ürességre emlékeztette, s arra a szomorú szeretetadásra, amely oly sokáig tartalmat adott az életének.

. . . Gördültek a napok, a szanatóriumba új betegek jöttek. Máriát a kínzó érzés sokáig kísértette. Jót tett-e vajon? Irtózatot arra a becsukott szájra gondolni, mely nem tud többé beszélni, arra az örök mosolyú szendergő emberre, akit nem kelthet fel a sírjából, és nem kérdezheti meg: Könnyebbséget hozott-e a játéka, vagy szomorúságot?

Titok maradt. Sohasem tudta meg.

Az trónő halálának harmincadik évfordulójára. Megjelent a Jugoszláviai Magyar Újság 1933. november 18-ai számában.

Boros György: Kosztolányi Dezső (1999)